

Úvod: Vývoj obyvatelstva v roce 2017

Počet obyvatel České republiky v průběhu roku 2017 překročil hranici 10,6 milionu. Na celkovém ročním přírůstku 31,2 tisíce obyvatel se podílela jak zahraniční migrace (saldo 28,3 tisíce), tak přirozená měna (3,0 tisíce). Pokračoval růst plodnosti i počtu živě narozených dětí. Počet zemřelých byl nejvyšší za posledních dvacet let, úroveň úmrtnosti přitom meziročně stagnovala. Meziročně více bylo i sňatků a rozvodů, naopak poklesl počet potratů. Dlouhodobě probíhající proces stárnutí populace se projevil dalším navýšením podílu seniorů v populaci a průměrného věku obyvatel.

V roce 2017 počet obyvatel České republiky vzrostl o 31,2 tisíce osob, z počátečního stavu 10 578 820 obyvatel (k 1. 1.) na koncových 10 610 055 osob (k 31. 12.). Obdobnou početní velikost měla Česká republika naposledy na konci druhé světové války. Na vyšším počtu obyvatel se převážně, z devíti desetin, podílela zahraniční migrace, jejíž saldo dosáhlo 28,3 tisíce. Do České republiky se ze zahraničí přistěhovalo 45 957 osob, naopak 17 684 se jich vystěhovalo. Jednu desetinu celkového přírůstku naplnila přirozená měna, když živě narozených dětí bylo o 2 962 více než zemřelých osob.

Vývoj počtu obyvatel ve třech hlavních věkových skupinách se v roce 2017 vyvíjel shodně jako v předcházejících třech letech. Nejvýraznější, 3%, byl nárůst počtu obyvatel ve věkové skupině 65 a více let. Počet seniorů se během roku 2017 zvýšil o 51,3 tisíce na 2,04 milionu. Hranice dvou milionů seniorů tohoto věku byla překročena vůbec poprvé v historii ČR. Jednoprocentní nárůst opět vykázal počet dětí mladších 15 let, když se zvýšil o 23,4 tisíce na 1,67 milionu. Naopak o 1 % se snížil počet obyvatel produktivního věku 15 až 64 let, v absolutním počtu o 43,4 tisíce na 6,90 milionu.

Tab. A Pohyb obyvatelstva, 2007–2017

Ukazatel	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	Absolutní počty						
Živě narození	114 632	108 576	106 751	109 860	110 764	112 663	114 405
Zemřelí	104 636	108 189	109 160	105 665	111 173	107 750	111 443
z toho do 1 roku věku	360	285	265	263	272	317	304
Sňatky	57 157	45 206	43 499	45 575	48 191	50 768	52 567
Rozvody	31 129	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996	25 755
Potraty	40 917	37 733	37 687	36 956	35 761	35 921	35 012
z toho umělá přerušeni těhotenství	25 414	23 032	22 714	21 893	20 403	20 406	19 415
Přistěhovalí	104 445	30 298	29 579	41 625	34 922	37 503	45 957
Vystěhovalí	20 500	20 005	30 876	19 964	18 945	17 439	17 684
Přirozený přírůstek	9 996	387	-2 409	4 195	-409	4 913	2 962
Přírůstek stěhováním	83 945	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064	28 273
Celkový přírůstek	93 941	10 680	-3 706	25 856	15 568	24 977	31 235
Střední stav obyvatel (tis.)	10 322,7	10 509,3	10 510,7	10 524,8	10 542,9	10 565,3	10 589,5
	Na 1 000 obyvatel						
Živě narození	11,1	10,3	10,2	10,4	10,5	10,7	10,8
Zemřelí	10,1	10,3	10,4	10,0	10,5	10,2	10,5
Sňatky	5,5	4,3	4,1	4,3	4,6	4,8	5,0
Rozvody	3,0	2,5	2,7	2,5	2,5	2,4	2,4
Potraty	4,0	3,6	3,6	3,5	3,4	3,4	3,3
z toho umělá přerušeni těhotenství	2,5	2,2	2,2	2,1	1,9	1,9	1,8
Přistěhovalí	10,1	2,9	2,8	4,0	3,3	3,5	4,3
Vystěhovalí	2,0	1,9	2,9	1,9	1,8	1,7	1,7
Přirozený přírůstek	1,0	0,0	-0,2	0,4	0,0	0,5	0,3
Přírůstek stěhováním	8,1	1,0	-0,1	2,1	1,5	1,9	2,7
Celkový přírůstek	9,1	1,0	-0,4	2,5	1,5	2,4	2,9

V souladu s tímto vývojem v roce 2017 pokračoval v Česku proces stárnutí populace. Průměrný věk obyvatel dosáhl 42,2 let, věkový medián 42,3 let. Na sto osob ve věku 20–64 let připadlo 65 osob ve věku 0–19 či 65 a více let. Na sto dětí ve věku 0–14 let připadlo 122 pětadesátiletých a starších seniorů (tzv. index stáří). Podle bilance obyvatel nadále rostl počet osob rodinného stavu svobodný/á a rozvedený/á a byl spojený s úbytkem osob ženatých/vdaných a ovdovělých.

V průběhu roku 2017 bylo uzavřeno 52 567 manželství, nejvíce za posledních deset let. Do manželství vstoupilo meziročně více osob svobodných, rozvedených i ovdovělých. Jak u svobodných, tak u rozvedených vzrostla úroveň sňatečnosti. Při zachování intenzity sňatečnosti svobodných na úrovni roku 2017 by do prvního manželství před 50. rokem věku vstoupilo 57,6 % mužů a 65,4 % žen. Další sňatek by při stávajících mírách sňatečnosti rozvedených uzavřelo 42,5 % mužů a 40,8 % žen z řad rozvedených. Průměrný věk při prvním sňatku u mužů meziročně stagnoval (na 32,2 roku), zatímco u žen se nepatrně snížil (o 0,1 na 29,8 let).

Počet rozvodů měl v posledním desetiletí klesající trend. V roce 2017 bylo podle dat Ministerstva spravedlnosti ČR ukončeno rozvodem 25 755 manželství, druhý nejnižší počet od roku 2000. Podíl rozvodů druhého či vyššího pořadí se dlouhodobě pohybuje na úrovni jedné pětiny. Převažují (44 % v roce 2017) rozvody zahájené na základě společného návrhu obou manželů na rozvod a rozvody rodin s nezletilými dětmi (59,0 %). Při zachování specifických měř rozvodovosti podle délky trvání manželství z roku 2017 by rozvodem skončilo 47,2 % manželství, což odpovídalo průměru předchozích deseti let. Meziročně byl podíl manželství končících rozvodem mírně vyšší. Manželství rozvedené v roce 2017 bylo ukončeno v průměru po 13,2 letech svého trvání.

Tab. B Základní intenzitní ukazatele demografického vývoje, 2007–2017

Ukazatel	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tabulková prvosňatečnost - muži (%)	64,5	53,2	51,4	53,1	55,1	56,2	57,6
- ženy (%)	71,1	60,6	59,0	60,8	62,4	64,3	65,4
Průměrný věk při 1. sňatku - muži	31,2	32,3	32,3	32,3	32,4	32,2	32,2
- ženy	28,6	29,6	29,8	29,8	29,8	29,9	29,8
Úhrnná rozvodovost (%)	48,7	44,5	47,8	46,7	46,5	45,2	47,2
Průměrná délka manželství při rozvodu (roky)	12,3	12,8	13,0	13,1	13,0	13,1	13,2
Úhrnná plodnost	1,44	1,45	1,46	1,53	1,57	1,63	1,69
Průměrný věk matek při narození dítěte	29,1	29,8	29,9	29,9	30,0	30,0	30,0
Průměrný věk matek při narození 1. dítěte	27,1	27,9	28,1	28,1	28,2	28,2	28,2
Čistá míra reprodukce	0,70	0,70	0,71	0,74	0,76	0,79	0,82
Úhrnná potratovost	0,54	0,51	0,52	0,51	0,51	0,51	0,51
Úhrnná samovolná potratovost	0,18	0,18	0,18	0,19	0,20	0,20	0,20
Úhrnná indukovaná potratovost	0,34	0,31	0,32	0,31	0,29	0,30	0,29
Naděje dožití při narození ¹⁾ - muži	73,7	75,0	75,2	75,7	75,6	76,0	76,0
- ženy	80,1	81,0	81,2	81,7	81,5	81,8	81,8
Míra kojenecké úmrtnosti (‰)	3,1	2,6	2,5	2,4	2,5	2,8	2,7

Pozn.: ¹⁾ Vypočteno v celé časové řadě novou metodikou užívanou ČSÚ od roku 2018.

V roce 2017 se živě narodilo 114 405 dětí, nejvíce za posledních sedm let. Jejich počet rostl čtvrtým rokem v řadě. Meziročně vyšší byl počet dětí ve všech pořadích, zároveň vzrostl počet dětí narozených nejen svobodným ženám, ale i vdaným. Podíl dětí narozených mimo manželství přesto pokračoval v růstu (na 49,0 %). Úhrnná plodnost v roce 2017 dosáhla 1,69 dítěte na jednu ženu. Šlo o hodnotu nejvyšší od roku 1993. Průměrný věk žen při narození dítěte stagnoval třetí rok v řadě na hranici 30,0 let, v případě narození prvního dítěte na úrovni 28,2 let.

Podle údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR bylo v roce 2017 hlášeno 35 012 potratů, z toho 14 190 samovolných, 19 415 indukovaných a 1 405 ukončení mimoděložního těhotenství. Zastoupení samovolných potratů na celkovém počtu potratů poprvé překročilo hranici 40 % a bylo tak o šest procentních

bodů vyšší než o deset let dříve. Pětina umělých přerušení těhotenství měla indikován zdravotní důvod. Úhrnná potratovost v roce 2017 čtvrtým rokem stagnovala na úrovni 0,51 potratu na jednu ženu během jejího reprodukčního období. Úhrnná indukovaná potratovost dosáhla hodnoty 0,29 a úhrnná samovolná potratovost 0,20 potratu na jednu ženu. Meziročně neměnný zůstal i průměrný věk při potratu – 30,5 let, zatímco průměrný věk při samovolném potratu se mírně zvýšil (o 0,1 na 31,6 let) a průměrný věk při UPT mírně snížil (o 0,1 na 29,7 let).

Počet zemřelých dosáhl v roce 2017 dvacetiletého maxima, když zemřelo celkem 111 443 obyvatel České republiky. Vysoký byl počet zemřelých zejména v prvních dvou měsících roku, kdy byla v Česku zaznamenána epidemie chřipky. Vyšší absolutní počet zemřelých byl podpořen změnami ve věkovém složení – navýšením počtu osob ve věku vysoké úmrtnosti. Úroveň úmrtnosti, měřená nadějí dožití při narození, se však meziročně v podstatě nezměnila, setrvala na úrovni 76,0 let pro muže a 81,8 let pro ženy. Do jednoho roku věku v roce 2017 zemřelo 304 dětí, kojenecká úmrtnost dosáhla 2,7 ‰.